

Tâm Tình Tây Bắc Seattle Tháng 10-2019

Gáo Dừa Trồng Lan

Khi mới qua đến Mỹ bốn chục năm về trước, một hôm đi chợ Thái Lan ở gần nhà, thấy họ bán quả dừa khô, tôi mừng quá, tưởng như gặp lại bạn cũ. Xem giá thì thấy đắt thật là đắt, đến gần 5 đô la một quả. Lúc đó những hàng hóa đến từ các nước Á Châu còn lèo tèo, nên họ muốn bán giá nào cũng được. Tôi cũng ráng mua hai quả, mang về nhờ nhà tôi cưa ra, đục lỗ, bỏ cái cán vào làm cho tôi cái gáo dừa. Trông không đến nỗi nào, không được đẹp như những cái gáo dừa bên Việt Nam bán ở chợ, nhưng tôi quý cái gáo dừa đó lắm, dùng tưới lan hàng ngày, cũng đỡ nhớ cảnh thiên nhiên bên nhà...

Bao nhiêu năm như thế, hết cái gáo dừa này đến cái gáo dừa khác, mà không khi nào tôi nghĩ ra cách dùng gáo dừa treo lên để làm nhà ở cho những cây lan yêu quý của tôi. Đôi khi xem trên internet thấy có nhiều nơi họ cũng dùng quả dừa để trồng lan, nhưng trông thô kệch, xấu xí, lại chiếm nhiều chỗ vì họ dùng nguyên cả quả dừa khô, còn cả vỏ, cả xơ, nhìn không thích mắt.

Năm kia bạn tôi về Việt Nam chơi, trước khi đi hỏi tôi thích quà gì ở Việt Nam, chị sẽ mang qua cho. Tôi xin bạn hai cái gáo nhỏ làm bằng trái mù u mà mấy bà bán hàng quà ở chợ hay dùng để múc nước mắm, xì dầu. Một tháng sau tôi được hai cái gáo thật xinh. Có hai cái gáo nhỏ xinh trong tay, tôi cứ bày trên bàn, đi qua đi lại, ngắm nghía cả tuần lễ mới mang ra dùng. Thấy tôi thích quá, bạn tôi nói bên đó có gáo dừa cũng đẹp lắm, có muốn không lần sau chị mua mang qua cho. Tôi trong bụng thích mê tôi đi rồi, nhưng nói thôi, nói sợ cái gáo dừa to quá, choán mất nhiều chỗ để hành lý. Ai ngờ chị bạn nói không sao đâu, vì gáo dừa rất nhẹ, dễ mang lắm, thế là chuyển đó tôi được hai cái gáo dừa, đẹp ơi là đẹp, đẹp lắm, chỉ dùng thử thôi, sau đó treo lên để dành trưng bày làm cảnh chứ không dám đụng vào nước. Chị bạn

đến chơi thấy tôi đang tưới lan mà không dùng hai cái gáo dừa chị cho hôm trước, mắng tôi, bảo là cứ dùng thoải mái đi, có ai từ Việt Nam qua chị sẽ nhờ mang thêm cho tôi, muốn bao nhiêu cũng được. Thế là tôi yên chí, dùng một cái, một cái treo làm cảnh.

Lần nữa có một chị bạn khác sắp ở bên nhà qua, hỏi tôi muốn quà gì, tôi xin cái gáo dừa. Khi chị bạn đó đến Mỹ, tôi lại được thêm một cái gáo dừa nữa không. Cái gáo này hình như chị mua không cùng một chỗ với chị bạn trước nên trông hơi khác, có phần to hơn. Sau khi được cái gáo dừa thứ ba, tôi yên chí tưới lan thoải mái với mấy cái gáo dừa mang từ Việt Nam qua này, biết là cái này hỏng thì mình sẽ có cái khác.

Năm ngoái tôi vào internet xem lan bên Việt Nam, thấy có vài vườn lan dùng gáo dừa trồng lan. Những cây lan ẻo lả nằm trong cái gáo dừa mỏng, gọn nhưng chắc chắn, trông gọn gàng mà lại nên thơ biết bao nhiêu. Sau đó tôi tìm được cái website *Gáo Dừa Trồng Lan*. Tôi thích quá lâu lâu cứ mở computer ra là tìm cái website *Gáo Dừa Trồng Lan* xem, thì khám phá ra là có một cô giáo ở miền Tây, thích trồng lan, và đã nghĩ ra cách sản xuất gáo dừa trồng lan này để bán. Xem công trình làm những cái gáo dừa trồng lan này, phục cô giáo này quá, nghĩ ra được cách tiêu thụ biết bao nhiêu trái dừa khô, làm thành một thứ vừa thực dụng xen lẫn nghệ thuật. Sao có những người đầu óc giỏi đến thế vậy, vì cái gáo dừa có cán thì bao nhiêu người đã dùng để múc nước cả mấy trăm năm nay, mà cho đến bây giờ mới có cô này nghĩ ra sự sản xuất ra hàng loạt để thu hút những người có thú trồng lan.

Thấy cái tin này, tôi cứ mê mẩn cả lên, chỉ mong có bạn về Việt Nam để xin mang qua cho mấy cái gáo dừa này. Sau khi đã được ba cái gáo dừa có cán để tưới lan, tôi yên chí là thế nào cũng có ngày tôi được những cái gáo dừa để trồng lan vì gáo có cán vì các bạn tôi đã mang qua đây một cách dễ dàng thì những cái gáo không cán này gọn hơn nhiều. Tôi chỉ cần ngỏ lời muốn mấy cái thì chắc là nếu có dịp, chị bạn thế nào cũng mang qua cho tôi.

Cứ mở computer ra ngắm mấy cái gáo dừa trồng lan, sự thèm muốn những cái gáo dừa này mỗi ngày một tăng thêm. Một ngày tôi thèm quá, hết chịu nổi, tôi gọi điện thoại cho chị bạn nói chuyện về những cái gáo này. Nghe xong chị nói dễ quá, sao không nói từ lâu. Con gái chị chắc khoảng nửa tháng nữa qua đây, để chị nhờ cháu mua hộ cho, cứ yên chí, thế nào niềm mong ước giản dị đó của tôi cũng thành sự thật. Vài ngày sau chị hỏi tôi muốn bao nhiêu cái, tôi rụt rè nói nếu mua cho tôi khoảng năm hay mười cái thì tốt quá. Chiều hôm đó chị hỏi tôi muốn mua ba chục cái không, con gái chị có thể mang qua từng đó cái cho tôi. Khởi nói, tôi mừng như Thăng Bờm được Phú Ông cho nắm xôi, luôn miệng rối rít cảm ơn chị bạn.

Nửa tháng sau tôi có tin nhắn của bạn tôi là con gái chị đã đến Mỹ rồi, khi nào tôi có thì giờ thì ghé nhà chị lấy gạo dừa. Nghe xong là tôi hỏi cho tôi qua ngay được không, làm sao mà tôi chờ đến khi nào rảnh, bây giờ việc có ngập lên đến tận cổ tôi cũng gạt qua một bên, để đi lấy gạo dừa về đã.

Đến nơi, cô con gái bạn tôi không ra cho tôi nguyên một kiện hàng lớn, trong đó có ba chục cái gạo dừa trồng lan, cộng thêm ba cái gạo dừa có cán để tưới lan nữa, Sau khi thấy và cầm được những cái gạo dừa này trong tay, người tôi cứ say say lâng lâng như hồi nhỏ được anh Tâm tôi đi Mỹ về mua cho bốn chị em tôi con búp bê biết đi biết nói cao bằng đứa bé bốn tuổi. Chị bạn mời ở lại ăn cơm chiều nhưng tôi từ chối. Tôi chỉ muốn từ giã ra về ngay với thùng gạo dừa này chứ bụng tôi đã như no với niềm vui được mở chậu này

rồi, tôi không cần ăn uống gì cho đến ngày mai, ngày một cũng vẫn được.

Về đến nơi, tôi mở thùng, từ từ mở hết những tờ giấy báo bọc chung quanh gạo, ngắm nghĩa từng cái một, rồi trình trọng bày trên cái chõng tre, để khi nào trong bếp làm cơm, thỉnh thoảng lại chạy ra phòng khách nâng một cái gạo lên ngắm, đẹp ơi là đẹp. Thích một điều là không giống như chậu đất hay chậu ny lông được sản xuất hàng loạt cái nào cái nấy thước tắc y hệt nhau, gạo dừa này có đặc điểm là mỗi cái mặc dù mới nhìn thoáng qua thì tưởng như là cái gạo nào cũng có hình tròn và giống nhau, nhưng cầm lên nhìn kỹ mỗi cái gạo lại có một nét riêng. Cái thì cao hơn, cái thì đẹp hơn, cái thì phía dưới đáy có cái đuôi dài hơn một tí, cái thì dưới đáy bằng phẳng, có cái lại hơi méo một tí, càng ngắm kỹ từng cái tôi càng mê mẩn. Mắt thì ngắm, đầu thì bần rợn suy nghĩ xem sẽ dùng mấy cái gạo dừa này cho loại lan nào. Tôi không vội vàng bỏ lan vào chậu ngay, mà cứ từ từ suy nghĩ thật cẩn thận trước khi cho lan và chậu gặp nhau. Lấy chậu về ngắm chơi cho thích mắt cả một thời gian dài, phải mười ngày sau tôi mới bắt đầu bắt tay vào việc bỏ lan vào gạo dừa.

Ban đầu, theo sự suy nghĩ của tôi, thì loại gạo dừa này tròn trịa, rất thích hợp cho những loại lan có những cái cành ẻo lả rũ xuống, ẻo lả thì có loại lan nào ẻo lả bằng những cây lan Trúc Mạnh. Vậy là tôi đi làm thử một chậu, xong xuôi, treo chậu lan lên cành cây, đẹp tuyệt trần, đây là toàn lá với cành, đến tháng Tám sang năm Trúc Mạnh trong gạo dừa nở hoa thì chắc chắn là

ai thấy cũng phải ngẩn ngơ. Thấy đẹp quá tôi đâm ra hăng hái, đi làm thêm ba chậu nữa, rồi đứng ngắm say sưa. Thường thức lan Trúc Mành trồng trong gáo dừa được mấy ngày, tôi lại đi lục đi tìm cây lan nào có cảnh mềm mại rũ xuống, thấy cây *Isochilus linearis*, mừng quá, cẩn thận bỏ vào chậu, mấy chục cành lá xanh như cỏ rũ đều theo hình tròn của cái gáo, vẻ đẹp của cây lan như tăng lên, khác xa với lúc nằm trong cái chậu ni lông.

Thế là sau khi thay chậu gáo dừa cho cây lan nào, tôi lại nghỉ tay vài ngày, đi ra đi vào thường thức vẻ đẹp mới mẻ của những cây lan này cho thật thoả mãn, cũng để thì giờ suy nghĩ và xem cây lan nào sẽ được thay chậu. Chọn cây lan nào thích hợp để trồng trong gáo dừa rất là khó chứ không phải dễ dàng gì, vì có những loại lan có thói mọc cành mới ra từ dưới đáy chậu, những loại

này mà trồng bằng gáo dừa thì lan sẽ không ra cây con nhiều được, bất lợi hoàn toàn.

Ví dụ như cây lan *Respetria antennifera*, gốc gác ở những nơi lạnh, nhưng ở chỗ khí hậu nóng bức nếu để trong bóng râm và tưới nước đầy đủ thì vẫn sống mạnh sống vui. Cây này có thói quen là cây con hay chui từ rễ ra. Người rành về lan hay trồng nó trong những cái chậu bằng ny lông có nhiều lỗ để có đường cho cây con phát triển. Mới đầu tôi định là không nên trồng cây này trong gáo dừa, nhưng xem đi xem lại thì mỗi cái gáo dừa có đến chín cái lỗ to bằng ngón tay út, nếu cây này mạnh mà cây con ló ra từ những cái lỗ này thì cây *Respetria antennifera* trồng trong gáo dừa sẽ trở thành hoa hậu trong vườn lan của tôi. Thêm một điều nữa là cây này lan tràn như cỏ dại, dữ dội như vậy nên hiện giờ tôi có rất nhiều, mang một cây ra làm thí nghiệm vụ gáo dừa này cũng là điều nên làm.

Được mấy cây *Dendrobium anosmum* tôi cũng thử bỏ vào, trồng lại hay hay kiểu khác, loại lan này ra rễ nhiều, rễ mà bám chặt vào gáo thì trông không kém gì những chậu lan bên Việt Nam. Có một cây lan lọng muông *Bulbophyllum spatulatum* cảnh cứ mọc la đà theo chiều ngang, tôi thử trồng trong gáo. Trồng xong treo lên, tôi ngắm là bị cây lan hóp hồn ngay, cứ quay quẩn bên cây lan cả mười lăm phút.

Hết những cây lan có cành rũ xuống rồi, tôi vớ được mấy cây *Angreacum eichlerianum*, cây thẳng đứng, vậy mà bỏ vào trong gáo dừa trông cũng đẹp. Thế là tôi nhận ra là lan có cành rũ xuống hay lan có cành đứng thẳng, lan nào trồng vào gáo dừa trông cũng đẹp hết, không cần phải lựa chọn loại này loại kia nữa. Tôi còn làm thêm được cây lan Hài *Paphiopedilum henryanum*, cây *Dendrochilum tenellum*, cây *Dockrilla striolatum* ...

Việc chuyên những cây lan của tôi qua những cái gáo dừa xinh xắn này, tôi làm chậm rãi, một ngày chỉ làm được một hai chậu, có khi hai ba ngày không thay chậu nào, nên mới xong khoảng một nửa. Thình thoảng rảnh rỗi, tôi hay treo những cây lan trong gáo dừa này cạnh cây hạt để ngắm nghĩa say sưa như các bà nhà giàu mang vàng bạc kim cương nữ trang ra ngắm.

Trong những thưởng thức vẻ đẹp của lan và gáo dừa, tôi lúc nào cũng nghĩ trong lòng cũng cảm ơn cô giáo ở miền Tây đã thông minh nghĩ ra cách biến chế và sản xuất

những cái gáo dừa thành một vật thực dụng cho những người yêu lan như tôi.

Và làm sao mà quên không gửi câu cảm ơn đến cô con gái út của bạn tôi đã không quản cực nhọc đi tìm mua, gói ghém, mang lên máy bay, cho những cái gáo dừa trồng lan đến được tay một người trồng lan ở miền Tây Bắc xa xôi của nước Mỹ này. Hôm trước vợ chồng cô cháu này có biếu tôi một bức tranh mang từ Việt Nam qua, tôi từ chối, bảo là để đó biếu người khác, lần sau có dịp từ Việt Nam qua đây nữa, làm quà cho cô mấy cái gáo dừa trồng lan là cô quý lắm, nhận ngay không khi nào dám chê.

Xin hẹn và gặp lại các bạn trong Tâm Tình Tây Bắc Seattle tháng Mười Một, 2019.

Phạm Hảo